

§ 64

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Johanna Nuortevan toivomusponnosta koskien vanhan puuston säilyttämistä rakennusprosessien aikana ja uusien alueiden monipuolisen puuston istuttamista

HEL 2023-011880 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Kaupunkiympäristölautakunta päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Otso Kivekkään ehdotuksesta.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Minna Terho, suunnitteluasiantuntija: 09 310 39527
minna.terho(a)hel.fi
Pia-Liisa Orrenmaa, maisema-arkkitehti, puhelin: 09 310 26419
pia-liisa.orrenmaa(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kaupunkiympäristölautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Valtuusto edellyttää toivomusponnessa, että selvitetään mahdollisuutta varmistaa paremmin vanhan puuston säilyttäminen ja niiden juurakon suojelu rakennusprosessin aikana uusien talojen ja asuinalueiden sekä kaupungin infrastruktuurin rakentamisen yhteydessä. Lisäksi valtuusto edellyttää selvitetävän mahdollisuutta kartoittaa, minkälaisia piha- ja katuratkaisuja tarvitaan, jotta myös uusille alueille saadaan monimuotoista ja tiivistä puustoa istutettua.

Vanhojen puiden säilyttäminen ja uusien puusukupolvien turvaaminen ovat molemmat tärkeitä tavoitteita, jotka ovat yhteneviä kaupunkistrategian, luonnon monimuotoisuuden turvaamisohjelman ja kaupunkipuulinjauksen tavoitteiden kanssa. Näissä kaikissa korostetaan puiden merkitystä ekosysteemipalvelujen tuottajina ja viihtyisän elinympäristön

luojina. Kaupunkiympäristön toimiala on nostanut latvuspeittävyuden säilyttämisen ja lisäämisen yhdeksi keskeisistä Helsingin puustoa koskevista tavoitteista. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää niin vanhojen suurikokoisten puiden kuin myös uusien istutettavien puiden kasvuolosuhteiden entistä parempaa turvaamista. Myös EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteet luontokadon estämisestä ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta tulevat edellyttämään kaupunkipuita koskevien toimenpiteiden entistä parempaa huomioon ottamista.

Sekä kaupunkipuita säilytettäessä että uusia puita istutettaessa on tärkeää hahmottaa puun menestymisen biologiset reunaehdot. Riittävän kasvutilan varmistaminen puun juurille ja latvustolle on keskeistä puun iästä riippumatta. Kasvualustan laatu ja määrä ratkaisevat, kuinka suureksi puu voi kasvaa ja kuinka pitkäikäinen siitä tulee. Kasvualustan tilavuus vaikuttaa merkittävästi myös siihen, miten kaupunkipuut selviävät jatkossa lisääntyvien kuivuusjaksojen yli.

Helsingin kaupunkistrategian kestävä kasvun ja yleiskaavan tiiviin kaupungin tavoitteet tuovat myös haasteita puiden säilyttämiselle. Yleisiin alueisiin kohdistuu monenlaisia käyttöpaineita, kun asukasmäärä kasvaa ja kehittyvät liikkumismuodot ja energiaratkaisut edellyttävät uuden infrastruktuurin rakentamista. Maanalaisen yhdyskuntatekniikan määrä kasvaa jatkuvasti. Esimerkiksi tavoite kapeasta katutilasta aiheuttaa haasteita katupuiden ja maanalaisen johtoverkoston yhteensovittamiselle.

Puiden säilyttämistä ja istuttamista ohjataan kaavoituksen mitoitusratkaisuilla, rakennusjärjestyksellä ja ohjelmilla, linjauksilla ja lukuisilla kaupunkipuita koskevilla ohjeilla, jotka sivuavat kaupunkiympäristön toimialan toimintaa kaavoituksesta kunnossapitoon. Kaupunkiympäristön toimiala katsoo, että puuston säilymiseen tähtäviä ohjeita ja käytäntöjä hyödynnetään laajasti suunnittelussa ja rakentamisessa. Tiivistä kaupunkia rakennettaessa ja keskenään hyvin erilaisilla ja eri aikoina rakennetuilla alueilla toimittaessa puita ei aina ohjeista huolimatta voida säilyttää. Puuston lisääminen ei kuitenkaan vaadi erillisten selvitysten käynnistämistä, vaan ratkaisuja voidaan tehokkaasti edistää suunnittelun yhteydessä ja nykyinen ohjeistus tarjoaa hyvän pohjan tavoitteiden toteutumiselle.

Ohjeiden noudattamista voidaan kuitenkin parantaa niin kaavoituksessa kuin rakentamisen suunnittelu- ja toteutusketjun eri vaiheissa. Tämä tarkoittaa entistä parempaa puiden tilantarpeen huomioonottamista suunnittelussa, olemassa olevan puuston huolellisempaa kartoittamista ja mittaamista, säilytettävien puiden yksiselitteistä merkitsemistä, puiden kasvutilan rakennusaikaista suojaamista ja tiedonkulun parantamista. Ohjeiden noudattamista tulee myös valvoa. Puun vahingoittumi-

nen rakentamisen yhteydessä voi tapahtua hyvin nopeasti. Siksi riittävien resurssien varmistaminen työmaiden valvontaan on tärkeää.

Vanhojen puiden säilyttäminen ja juuriston suojaaminen rakennusten rakentamisen yhteydessä

Vanhan puuston säilyttäminen mahdollistetaan suunnittelussa ja se edellyttää realistista arviota puun tilantarpeesta ja säilyttämisen todellisesta mahdollisuudesta. Tämä koskee erityisesti rakentamisen aikaisien tilavaatimusten parempaa huomiointia, sillä koneiden kulkuyälät, rakennustarvikkeiden säilytystilat ja turvallisen työskentelyn vaatimukset esimerkiksi kaivantojen luiskauksille ovat rakennusaikana riskipuiden säilyttämiselle.

Rakennusvalvonta ohjeistaa ja valvoo tonttipuiden säilyttämistä ja viherkertoimen toteutumista. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 24.5.2023 Helsingin rakennusjärjestyksen. Rakennusjärjestyksessä todetaan, että rakennettavalta tontilta saa kaataa vain ne puut, mihin lupapäätöksessä on annettu lupa. Mikäli tontilta on välttämätöntä kaataa puita asemakaavanmukaisen rakentamisen jouduttamiseksi ennen luvan myöntämistä, puiden kaatamisesta on ilmoitettava rakennusvalvontapalveluille 14 vuorokautta ennen puiden kaatamista. Rakennusluvassa, maisematyöluvassa tai muussa luvassa säilytettäväksi merkityt puut ja tontin luonnontilaiset osat on suojattava työmaa-aikana huolellisesti. Rakennusvalvontaviranomainen voi vaatia lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä tai rakennustyötä valvottaessa, että rakennushankkeeseen ryhtyvä laatii tarvittavan suojaussuunnitelman.

Mikäli rakennusluvassa, maisematyöluvassa tai muussa luvassa myönnetään lupa puiden kaatamiseen, on luvassa tarvittaessa määrättävä puiden lisäistutuksista. Mikäli puita on kaadettu ilman lupaa ja siten, että puiden kaatamisen vaikutukset tontille tai ympäristöön ovat vähäistä suurempia, on tontille istutettava tarpeellinen määrä isokokoisia puita.

Uudis- ja lisärakennuksen rakennuslupahakemukseen on rakennusjärjestyksen mukaan lisäksi liitettävä laskelma kaupunkiympäristölautakunnan hyväksymän viherkertoimen tavoitetason täyttymisestä. Viherkertoimen avulla voidaan varmistaa tontin riittävän vihertehokkuuden toteutuminen. Kerroin kannustaa olemassa olevan puuston säilyttämiseen.

Yleisten alueiden ja infrastruktuurin rakentaminen

Yleisten alueiden rakentamisen ratkaisuista päätetään katu- ja puistosuunnitelmissa, joiden laatimisessa noudatetaan kaupungin omia puihin liittyviä ohjeita ja monimuotoisuustavoitteita, ja hyödynnetään puu-

asiantuntijoiden osaamista. Puistoja suunniteltaessa lähtökohtana on useimmiten säilyttää olemassa olevaa kasvillisuutta ja sijoittaa rakenteita tai avoimia alueita vaativia toimintoja paikkoihin, joissa ei lähtötilanteessa ole puustoa. Esimerkiksi uusissa maalämpökaivojen sijoittamista koskevilla ohjeilla lähtökohtana on, että olemassa olevat puut säilytetään.

Peruskorjauksen yhteydessä kaduilta ja puistoista myös kaadetaan puita, jotka ovat yleensä huonokuntoisia tai ympäristölleen vaarallisia. Puiden kaatamissuositus perustuu silloin puunhoidon ammattilaisten tekemään kuntotutkimukseen. Näissä tapauksissa kaadettujen puiden tilalle istutetaan useimmiten uusi puu. Joskus yksittäisiä puita esitetään kaadettavaksi myös siksi, että puut kasvavat liian tiheässä ja kilpailevat kasvutilasta. Tavallisesti silloin halutaan suosia hyväkuntoisia maisemapuiksi kehittyviä puuyksilöitä. Joskus kohtuullisen hyväkuntoisia puita joudutaan kaatamaan aiemmin tehtyjen suunnitteluratkaisujen takia, esimerkiksi silloin kun puut on sijoitettu liian lähelle sellaista teknistä rakennetta, joka edellyttää puita vahingoittavia kunnostustöitä.

Kaivutöiden yhteydessä tapahtuva puiden juurten katkeaminen tai vaurioituminen on yksi merkittävimmistä kaupunkipuiden hyvinvointia uhkaavista tekijöistä. Mitä suurikokoisempia tai iäkkäämpiä puut ovat, sitä tarkemmin tulee puun kasvuympäristö rauhoittaa suurilta muutoksilta, sillä sen lisäksi että juuriston vahingoittaminen heikentää puun hyvinvointia, lisää juurten katkomisen myös puun kaatumisriskiä.

Puiden läheisyydessä tapahtuvalle kaivamiselle on laadittu ohjeistuksia, joiden tarkoituksena on turvata riittävät suojaetäisyydet kaivutöiden ja puiden välillä. Kaivuita ei tulisi tehdä puun latvuksen laajuisella juuristoalueella (latvusprojektio). Kaivun minimietäisyys vaihtelee silloin reilusta kahdesta metristä noin kuuteen metriin riippuen puun iästä ja koosta. Olemassa olevassa kaupunkirakenteessa ei suojaetäisyyksiä aina pystytä syystä tai toisesta noudattamaan. Silloin puita saatetaan joutua kaatamaan turvallisuussyistä, sillä maanomistajan on huolehdittava siitä, ettei puista aiheudu vaaraa ihmisten terveydelle ja omaisuuksille.

Kaivutöiden ohjeiden noudattamista tulee valvoa ja siihen käytettävien resurssien riittävyttä arvioida. Säilytettäväksi arvioidut puut tulee merkitä suunnitelmiin selvästi ja työmaiden valvontaan tulee varata riittävät resurssit. Sanktioiden määrittäminen on myös tarpeellista, mikäli ohjeita ei noudateta ja säilytettäväksi merkityjä puita kaadetaan tai vahingoitetaan. Vielä tärkeämpää on kuitenkin lisätä yhteistyötä eri ammattilaisten kesken. Rakennushankkeissa puiden säilyttämistä haastaa hankkeiden pitkä ketju suunnittelusta rakentamiseen. Tässä ketjussa jokaisen pitäisi ymmärtää ne puiden kasvuvaatimukset, jotka ovat kriit-

tisiä puiden säilyttämiselle. Puita säästävien työmenetelmien ja laitteiden kehittäminen tulee asettaa entistä selvemmin yhteiseksi tavoitteeksi. Kaivutöiden vahinkoja puille voidaan jo nyt monissa tapauksissa ehkäistä hyödyntämällä puille hellävaraisempia kaivutekniikoita, kuten ilmalapion käyttöä ja suuntaporausta. Ilmalapion käyttö on yleistynyt rakennushankkeissa, ja sen käyttöä edellytetään yhä useammin rakentamisen työohjeissa. Suuntaporauksen käyttö on vielä vähäistä, sillä se ei sovellu kaikkialle ja kustannukset ovat suuremmat kuin muilla tekniikoilla.

Uusien alueiden monimuotoisen ja tiiviin puuston turvaaminen

Uusilla alueilla on tärkeää varmistaa puiden hyvät elinolosuhteet pitkäjänteisesti huomioiden koko puun elinkaari. Puiden menestymisen ratkaisee se, kuinka paljon niille varataan tilaa ja miten kasvutila voidaan rauhoittaa rakentamiselta, erityisesti kaivutöiltä.

Asemakaavoituksessa ratkaistaan uusien katu- ja puistoalueiden ja tonttien mitoitus, rakentamisen paikat sekä kunnallistekniikan reitit ja vaikutetaan näin suoraan puiden kasvuedellytyksiin. Uusien asuinalueiden asemakaavoja laadittaessa analysoidaan alueiden olemassa olevan puuston ominaispiirteet ja arvot ja maankäyttöratkaisuissa pyritään aina mahdollisuuksien mukaan säilyttämään puita ja hyödyntämään niiden tarjoamia moninaisia ekosysteemipalveluja ja vaikutusta alueiden identiteetin rakentumiselle. Rakennusten paikkoja voidaan sovitella maastoon niin että puita säästyy. Suunnittelussa arvioidaan puiden säilymisen edellytyksiä sellaisilla alueilla, joille ei suunnitella rakennuksia tai liikenteen edellyttämiä tiloja.

Yleiskaavan tavoitteiden mukaisia tiiviitä asuinalueita rakennettaessa joudutaan kuitenkin lähes poikkeuksetta turvautumaan esirakentamistoimenpiteisiin, tekemään merkittäviäkin muutoksia maanpinnan korkeusasemiin, kaivamaan maata välttämättömän kaupunkiinfrastruktuurin rakentamiseksi ja muuttamaan nykyisten kasvillisuusalueiden kosteus- ja valaistusolosuhteita. Tällaisessa toimintaympäristössä ei puiden säilyttämiselle ole aina realistisia edellytyksiä. Erityisenä haasteena puuston säilyttämiselle ja uuden puuston kasvulle tiivissä korttelirakenteessa on pysäköintiratkaisu, joka perustuu kannen päälle rakennettaville piha-alueille. Pysäköinnin sijoittaminen rakennusrunkojen alle ja erillisten pysäköintitalojen rakentaminen ovat ratkaisuja, jotka voivat edistää maanvaraisten pihojen toteutumista ja mahdollistaa runsaamman puuston asuinalueilla.

Tonteilla istutettavien puiden määrää voidaan ohjata suoraan kaavamääräyksillä, mutta myös rakennusjärjestyksen edellyttämä viherkerrointarkastelu ohjaa olemassa olevien puiden säilyttämiseen ja uusien

istuttamiseen. Silloin kun puiden säilyttäminen tonteilla on mahdollista, tunnistetaan alueet ja kohteet, joissa voidaan säilyttää olemassa olevaa puustoa, jopa yksittäisiä puuyksilöitä, ja annetaan tarvittaessa asemakaavassa tontteja koskevia puiden säilyttämiseen tähtäviä määräyksiä ja merkintöjä. Kaupunki on myös laatinut infopakettin taloyhtiöille korttelipihojen vehreyttämisestä.

Olemassa olevien puiden säilyttämisen edellytyksiä ja uusien istutusten suunnittelua voidaan tulevaisuudessa parantaa tietomallipohjaista suunnittelua hyödyntämällä. Helsingin digitaalista kaksosta kehitetään ja sitä on jo hyödynnetty esimerkiksi Hermanninrannan suunnittelussa. Hermanninrannan alueella on myös ollut mahdollista huomioida katupuiden ja maanalaisen yhdyskuntatekniikan sijoittaminen siten, ettei johtoverkoston kunnostaminen tule vahingoittamaan puita.

Uusia mittausmenetelmiä ja laitteita hyödyntämällä voidaan entistä tarkemmin merkitä ajoissa suunnitelmakarttoihin maisemallisesti ja muut arvokkaat puut. Näin saadaan yksityiskohtaisia lähtötietoja sekä maankäytön suunnittelulle että rakentamiselle. Tämä parantaa puiden huomioimista, kun erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja voidaan mittatarkasti vertailla digitaalisesti ja kolmiulotteisena.

Yleisten alueiden maankäytön suunnittelussa tunnistetaan puiden säilyttämisen ja uusien puiden vaatimat tilatarpeet ja tämä otetaan huomioon katujen ja puistojen toteutussuunnittelussa. Kaupunkiympäristön toimialalla on juuri käynnistynyt Helsingin katuvihreäverkostoa koskeva selvitys, jonka päämääränä on löytää mahdollisuuksia lisätä katuvihreän määrää Helsingissä. Työssä kiinnitetään huomiota vähäpuustosiin alueisiin ja pyritään löytämään ratkaisuja puiden lisäämiseen. Selvitystyön toisena keskeisenä tavoitteena on nostaa esille nykyisen katuvihreäverkoston arvokkaat osat. Näiden kohteiden osalta puiden ja niiden kasvuolosuhteiden turvaaminen asetetaan korkealle tärkeysjärjestyksessä erilaisia toimenpiteitä suunniteltaessa. Katupuiden lisäämistä on jo vuoden 2023 aikana kokeiltu muuttamalla joitakin pysäköintipaikkoja istutusalueiksi.

Kaupunkiympäristön toimiala on koostanut verkkoon kaikille avointa yleistä ohjeistusta monimuotoisen puuston istuttamiseksi. Kaupunkitilaohjeessa on ohjekortteja kasvillisuuden suunnitteluun ja toteutukseen. Ohjekorteissa on tuotu esille puiden hyvinvoinnin turvaamisen, kulttuuriympäristön vaalimisen, luonnon monimuotoisuuden edistämisen, kiertotalouden ja ilmastonmuutokseen varautumisen näkökulmia. Kaupunkikasvioppaasta löytyy puolestaan opastusta kasvilajiston valintaan. Oppaan sivuilta löytyy noin 500 puuvartisten lajien ja lajikkeiden

30.01.2024

Asia/24

taulukko, josta löytyy paljon hyödyllistä tietoa muun muassa lajien soveltuvuudesta erilaisiin kasvuympäristöihin.

Esittelijän perustelut

Toivomusponsi

Valtuutettu Johanna Nuorteva on tehnyt 13.9.2023 seuraavan toivomusponnen:

Helsingin kaupungin ympäristöraportti 2022

HEL 2023-008903 13.9.2023, Asia 8, § 216

"Kaupunginvaltuusto edellyttää selvitettävän mahdollisuutta varmistaa paremmin vanhan puuston säilyttäminen ja niiden juurakon suojele rakennusprosessin aikana uusien talojen ja asuinalueiden sekä kaupungin infrastruktuurin rakentamisen yhteydessä.

Valtuusto edellyttää myös selvitettävän mahdollisuutta kartoittaa, min-kälaisia piha- ja katuratkaisuja tarvitaan, jotta myös uusille alueille saadaan"

monimuotoista ja tiivistä puustoa istutettua."

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkiympäristölautakuntaa antamaan lausunnon kaupunginhallitukselle 19.1.2024 mennessä.

Kaupunginkanslia on myöntänyt lausunnon antamiselle lisääaikaa 15.2.2024 saakka.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Minna Terho, suunnitteluasiantuntija: 09 310 39527
minna.terho(a)hel.fi
Pia-Liisa Orrenmaa, maisema-arkkitehti, puhelin: 09 310 26419
pia-liisa.orrenmaa(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano